

GEFAD/GUJGEF 42(3): 2499-2538(2022)

Pandemi Süreci ve Uygulanan Uzaktan Eğitimin Meslek Liselerine Yansımalarının İncelenmesi* **

Investigating Reflections of Distance Education Applied and Pandemic Process on Vocational High Schools

Hüseyin ÇELİK¹, Gülay BEDİR²

¹MEB, Adana Çobanoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi hsyncelik27@gmail.com

²Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, gulaybedir@hotmail.com

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/ Research Article

Makalenin Geliş Tarihi: 18.02.2022

Yayına Kabul Tarihi: 09.08.2022

ÖZ

Araştırmanın genel amacı Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimin mesleki eğitime yansımalarını meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin görüşleriyle belirlemektir. Araştırma nitel araştırma yönteminde olup fenomenoloji deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Kahramanmaraş ilinin merkez ilçelerindeki meslek liselerinde görev yapan 50 branş öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri 2020-2021 eğitim öğretim yılında toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini artırmak için katılımcı dürüstlüğünü destekleyen taktikler, meslektaş değerlendirmesi, uzman incelemesi ve katılımcı kontrolü kullanılmıştır. Toplanan verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim için erişim sorunu, devamsızlık sorunu, ölçme değerlendirme yapılamaması ve uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile gerçekleştirilememesi gibi sorunlar tespit edilmiştir. Buna karşılık ulaşım sorunu yaşanmaması, görsel öğelerin kullanımının artması, teknolojik araçların kullanımının gelişmesi gibi olumlu yönleri belirtilmiştir. Ayrıca meslek liseleri

---

* **Alıntılama:** Çelik, H. ve Bedir, G. (2022). Pandemi Süreci ve uygulanan uzaktan eğitimin meslek liselerine yansımalarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2499-2538.

** Bu çalışma Doç. Dr. Gülay BEDİR danışmanlığında Hüseyin ÇELİK tarafından Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde tamamlanan "Pandemi Süreci ve Uygulanan Uzaktan Eğitimin Meslek Liselerine Yansımalarının İncelenmesi" adlı Yüksek Lisans Tezine dayalı olarak hazırlanmıştır.

çeşitli sağlık araçları ve hijyen malzemeleri üreterek pandemi sürecinde en temel ihtiyaçları gidermeye katkı sağlamıştır. Bu olumlu katkılar mesleki eğitimin öneminin kavranmasına yardımcı olmuştur.

Anahtar Sözcükler: Mesleki eğitim, Pandemi, Uzaktan eğitim

ABSTRACT

The main aim of this study is to determine the reflections of the distance education applied during Covid-19 pandemic on the vocational education with the opinion of teachers working in the vocational high schools. The study is in the qualitative research method and was carried out using the phenomenology pattern. In determining the sample of the study, maximum diversity sampling which is one of the purposeful sampling types was preferred. The study group of the research consists of 50 branch teachers working in vocational high schools in the central districts of Kahramanmaraş. The data of the research were collected in the academic year of 2020-2021. As a data collection tool, a semi-structured interview form developed by the researchers were used. In order to increase the validity and reliability of the research, tactics supporting the participant honesty, colleague evaluation, expert review and participant control were used. Descriptive analysis and content analysis were used to analyze of the collected data. At the end of the study, problems such as access issue for distance education, nonattendance issue, not being able to do assessment and evaluation and not being able to carry out practical courses were determined on the applied distance education during the pandemic duration. On the other hand, positive aspects such as not experiencing transportation issue, increasing the use of visual elements, and the development of the use of technological tools were identified. In addition, vocational high schools have contributed to supply the most basic needs during the pandemic duration by producing various health tools and hygiene materials. These positive contributions helped to comprehend the importance of vocational education.

Keywords: Vocational education, Pandemic, Distance education

GİRİŞ

Salgın hastalıklar ortaya çıktığında genellikle verilen ilk tepkiler hastalığın yayılımını engellemek için uygulanan çeşitli sokağa çıkma kısıtlamalarıdır. Çin'de ortaya çıkan ve kısa sürede dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinin yayılmasını engellemek için de benzer uygulamalara başvurulmuştur. Kısmi zamanlı ya da tam zamanlı sokağa çıkma kısıtlamaları, karantinalar, iş yerlerinin kapanması, evde çalışma, esnek çalışma gibi uygulamalar hayatın olağan akışını ve ritmini değiştirmiştir (Bozkurt, 2020). Dolayısıyla okullar da bu durumdan etkilenmiştir. UNESCO tarafından paylaşılan verilere göre 06/04/2020 tarihinde dünyadaki okulların %75,4'ü kapanmıştır. Bu oran 19/09/2021

tarihinde %7,3 şeklindedir. Pandeminin başlangıcından itibaren bir yıllık periyodu değerlendiren UNESCO dünyadaki 190'dan fazla ülkede yaklaşık 1,6 milyar öğrencinin okula düzenli devam edemediğini, bununla birlikte 100 milyondan fazla öğretmen ve eğitim personelinin de okulların kapanmasından etkilendiğini belirtmiştir (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2021). Nihayetinde hem insan sağlığını korumak hem de eğitimin devamlılığını sağlamak amacıyla uzaktan eğitim en etkili seçenek olarak değerlendirilmiştir.

Uzaktan eğitim hem farklı zaman ve mekânlardaki hem de aynı zaman dilimi içerisinde farklı mekânlardaki öğrenen ve öğretene arasında gerçekleştirilen daha çok öğrenenin aktif olması ve kendi kendine öğrenme prensibine dayalı bir eğitim uygulamasıdır (Al ve Madran, 2004; Bahçekapılı, 2015; Erman, 2021; Kılınç M., 2015; Odabaş, 2003; Tonbuloğlu, 2017). Uzaktan eğitimin geleneksel eğitime kıyasla birçok avantajı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları: öğrenen ve öğretene bir arada bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırması (Kırık, 2014; Oliveira, Penedo & Pereira, 2018; Tatlı, 2021; Yumbul, 2021) farklı yaşlardaki bireylere aynı anda eğitim verilebilmesi (Ağır, 2007; Yumbul, 2021) ayrıca çevresel ya da fiziksel engelleri olan bireyler için nispi bir fırsat eşitliği sunması (Ağır, 2007; Kazu ve Özdemir, 2002; Kılınç M., 2015; Koca, 2021) şeklinde ifade edilebilir. Bununla birlikte kendini sürekli yenilemek isteyen, bilgi ve becerilerini geliştirme gayretinde olan bireyler için önemli bir alternatif olduğu da söylenebilir (Gürer, Tekinarslan ve Yavuzalp, 2016). Uzaktan eğitimin bu olumlu yönlerine rağmen sosyalleşmeyi sağlayamaması önemli bir eksiklik (Ağır, 2007; Elitaş, 2017; Kılınç M., 2015; Koca, 2021; Mirkholikova, 2020; Tatlı, 2021; Yumbul, 2021). Bu eksikliğin bütün okul türleri ve kademeleri için ortak olduğu söylenebilir. Ancak motor tamir etmek, yemek yapmak, dikiş dikmek, kaynak yapmak, tesisat çekmek gibi uygulama yaparak öğrenilen becerilerde öğrencilerin gerekli materyallere erişim imkanının kısıtlı olması bu tür uygulamaları yapmasını engeller. Dolayısıyla uzaktan eğitimde gerekli uygulamaların yapılamaması önemli bir dezavantajdır (Ağır, 2007; Mirkholikova, 2020; Odabaş, 2003; Tatlı, 2021; Yumbul, 2021). Böyle dezavantajlar ise yapısı gereği en çok mesleki eğitimde hissedilmektedir.

Mesleki eğitim, yeterli uzmanlığa erişmemiş kişileri özel nitelikteki görevlere hazırlamak-uzmanlaştırmak amacıyla yetiştiren bir eğitim şekli olarak da betimlenir (Gür, 2011). Bu anlayışla bakıldığında mesleki eğitim için birey, eğitim ve meslek öğelerinin dengeli bir birlikteliği oluşturduğu söylenebilir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001). Uzaktan eğitimde bu birlikteliği sağlamak dijital beceriler gibi birkaç alanın dışında pek mümkün görülmemektedir.

Ülkemizde ilk Covid-19 vakası 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2021). İlk vakanın tespitinden sonraki gün Cumhurbaşkanı başkanlığında bakanlarla birlikte ilgili kurumların katılımı ile korona virüs toplantısı yapılmıştır. Toplantı sonunda Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü ilk, orta ve lise düzeyindeki okullarının 16 Mart'tan itibaren bir hafta tatil edileceğini açıklamıştır (TRT Haber, 2020). Böylece ülkemizde pandemi sürecinde uzaktan eğitim serüveni başlamıştır. Bu süreç ara ara kısmi olarak yüz yüze eğitime geçilse de 2020-2021 eğitim öğretim yılı bitene kadar devam etmiştir. Uzaktan eğitim, her ne kadar uygulamalardaki farklılıklar tartışılmaya devam etse de insanlığın bu zor dönemlerinde öğrencilerin eğitimden tamamen kopmaması için en önemli seçeneklerden biri olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda uygulanan uzaktan eğitimin geliştirilmesine katkı sağlayacak birçok çalışma yapılmıştır.

Yapılan alan taramasında uzaktan eğitim sürecini farklı eğitim kademelerinde konu edinen çalışmaların olduğu belirlenmiştir. İlköğretim düzeyini inceleyen çalışmalar (Balaban ve Tiryaki, 2021; Baran, 2021; Çok, 2021; Koca, 2021) ortaöğretim seviyesi için yapılan çalışmalar (Karaca ve Kelam, 2020; Yumbul, 2021) yükseköğretim açısından değerlendirilen çalışmalar (Al-Zou'bi, Shamma & Citation, 2021; Dikmen ve Bahçeci, 2020; Kahraman, 2020; Karadayı, 2021; Karatepe, Küçükgençay ve Peker, 2020; Syauqi, Munadi & Triyono, 2020; Zan ve Zan, 2020) ve yalnızca bir ders öğretimi üzerinden yapılan çalışmalar (sosyal bilgiler, müzik, tarih, yabancılara Türkçe öğretimi, fen bilimleri,) (Akgül, 2021; Aydın, 2021; Erman, 2021; Güngör, Çangal ve Demir, 2020; Kavak 2021; Tanta, 2021) olduğu gibi daha genel perspektiften değerlendiren ülkelerin uzaktan eğitim stratejilerini inceleyen (Krstić & Radulović, 2021; Özer, 2020; Pellegrini & Maltinti, 2020) çalışmalarda bulunmaktadır. Ancak doğrudan mesleki eğitime yönelik

Delcker & Ifenthaler'in (2021) çalışmasının dışında bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çerçevede pandemi sürecinin meslek liselerini nasıl etkilediğini, meslek liselerinin pandemi sürecine ne gibi katkıları olduğunu, meslek liselerinin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları problemleri ve mesleki eğitimde uzaktan eğitimin geliştirilmesi için meslek dersi öğretmenlerinin bakış açılarını yansıtması açısından bu araştırma önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Aralık 2019'da Çin'de ortaya çıkan Covid-19 hızlı bir şekilde dünyaya yayılınca eğitim öğretim faaliyetleri uzaktan eğitimle gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Her kademe de uygulanan bu yöntem mesleki eğitimde de uygulanmıştır. Ancak mesleki eğitim doğası gereği diğer okul türlerinden farklı bir yapıdadır. Dolayısıyla farklı uygulamalar gerekmektedir. Bu araştırma Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimin mesleki eğitime nasıl yansıdığını meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin görüşleriyle belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Pandemi sürecinin meslek liselerine yansımaları nelerdir?
2. Meslek liselerinin pandemi sürecinde sağladığı katkılar nelerdir?
3. Meslek liselerinde, uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki farklar nelerdir?
4. Meslek liselerinde uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersler nasıl yapıldı?
5. Uzaktan eğitim sürecinde meslek liselerinde yaşanan sorunlar ve bu sorunlara yönelik üretilen çözümler nelerdir?
6. Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin, uzaktan eğitim araçlarını kullanabilme becerilerine etkileri nelerdir?
7. Uzaktan eğitimin geliştirilebilecek yönleri hakkında öneriler nelerdir?
8. Uzaktan eğitimde verilen derslerin öğretim ihtiyacını karşılamasına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

9. Uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerle iletişime etkileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli ve Deseni

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; doğal ortamda çalışmak, birinci elden veri toplamak, betimsel zenginlik, sürece yönelme, veri analizinde tümevarım metodunun kullanılması, katılımcının görüşü ve araştırmanın deseninin şartlara göre gelişip değişebilmesidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019: 253). Çalışmanın deseni fenomenolojidir. Fenomenoloji çalışmaları farkında olunan ancak derin bilgi sahibi olunmayan olguları açıklamayı hedefler (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019: 22; Yıldırım ve Şimşek, 2006: 72). Bununla birlikte bir olgu hakkında ilgililerin deneyimlerini keşfetmeyi ve bu deneyimlerin ortak anlamını çıkarmayı sağlar (Selman, 2021). Dolayısıyla bu çalışmada olgu Covid-19 pandemisinin meslek liselerinde uygulanan uzaktan eğitime yansımaları olarak belirlenmiştir. Fenomenoloji araştırmaları için ideal veri kaynağı araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bunu anlatabilecek bireyler veya gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 74). Fenomenoloji araştırmaları için en önemli veri kaynağının görüşmeciler olması sebebiyle (Baltacı, 2018) araştırmada görüşme metodu kullanılmıştır. Görüşme metodu: Katılımcıların neyi ve neden düşündüklerini, duygu, tutum ve hisleri ile davranışlarını belirleyen değişkenleri meydana çıkarmayı hedefleyen bir veri toplama aracıdır (Ekiz, 2003). Bununla birlikte araştırmaya katılacak kişi sayısı alanyazında tartışma konusu oluşturmuştur. Nitekim bir kişiden 325 kişiye kadar katılımcının olduğu araştırmalar bulunmakla birlikte 3 ile 10 kişi arasında olmasını önerenler de bulunmaktadır (Baltacı, 2018). Bu araştırmaya da fenomenoloji desenine uygun olarak 50 görüşmeci katılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun seçiminde nitel araştırmalarda genellikle tercih edilen amaçlı örnekleme (olasılıksız) yöntemi seçilmiştir (Baltacı, 2018; Karataş, 2015). Nitel

araştırmada görüşme yapılacak bireylerin seçiminde önemli olan evreni temsil etmesi değil konuya doğrudan hâkim olması ve derinlemesine bilgi sağlayabilmesidir (Karataş, 2015). Böylece olgu ve olayların keşfedilip açıklanmasına katkı sağlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 107). Yapılan araştırmanın durumuna göre kullanılacak birçok amaçlı örnekleme yöntemi bulunmaktadır. Bu araştırmada da küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme katılan bireylerde maksimum çeşitliliği sağlamak amacıyla maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 108). Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde çalışma grubu problemle ilgili olan kendi içinde benzeşik, değişken ve farklı durumlardan oluşabilecek şekilde belirlenir. Burada amaç genelleme yapmak değil aksine çeşitlilik gösteren durumların ortak paydasına odaklanmaktır (Karataş, 2015). Bu çalışmanın maksimum örnekleme yöntemine dayalı olmasının sebebi Kahramanmaraş ilinin merkez ilçelerinde bulunan mesleki ve teknik anadolu liselerinde eğitim veren öğretmenleri ortak payda olarak kabul edip olabildiğince farklı branş öğretmenlerinin çalışmaya dahil edilmesidir. Çalışma grubuna ait demografik özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Erkek	28	56
	Kadın	22	44
Mezuniyet	Yüksek Okul	1	2
	Eğitim Enstitüsü	5	10
	Eğitim Fakültesi	12	24
	Yüksek Lisans	12	24
	Diğer Fakülteler	20	40
Görev	Öğretmen	38	76
	İdareci	12	24
Branş	Gıda Teknolojisi	3	6
	Moda Tasarım Teknolojisi	3	6
	Türk Dili ve Edebiyatı	3	6
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	3	6
	Adalet	2	4
	Beden Eğitimi	2	4
	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	2	4
	Elektrik	2	4
	El Sanatları	2	4
	Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri	2	4

	Harita Tapu Kadastro Tekniği	2	4
	İngilizce	2	4
	Makine Teknolojisi	2	4
	Sağlık Meslek Dersleri	2	4
	Tarih	2	4
	Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	2	4
	Coğrafya	1	2
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	2
	Fizik	1	2
	Elektrik Elektronik	1	2
	Görsel Sanatlar	1	2
	Gazetecilik	1	2
	Grafik Tasarım	1	2
	Kimya	1	2
	Kuyumculuk Teknolojisi	1	2
	Matematik	1	2
	Mobilya ve İç Mekân Tasarım Alanı	1	2
	Büro Yönetimi	1	2
	Muhasebe ve Finansman	1	2
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	1	2
Kıdem	1-5 yıl	16	32
	6-10 yıl	7	14
	11-15 yıl	6	12
	16-20 yıl	4	8
	21 yıl ve üzeri	17	34

Tablo 1’de çalışmaya katılan meslek lisesi öğretmenlerinin demografik özelliklerine oranı: sayı (N) ve yüzde (%) değerleri ile verilmiştir. Çalışmaya 22’si (%44) kadın 28’i (%56) erkek olmak üzere 50 meslek lisesi öğretmeni katılmıştır. Katılımcıların yaptıkları göreve göre dağılımları 12 (%24) idareci ve 38 (%76) öğretmendir. Katılımcıların mezuniyet durumu: eğitim enstitüsü 5 (%10), yüksekokul 1 (%2), eğitim fakültesi 12 (%24), diğer fakülteler (fen edebiyat, İİBF, çeşitli teknik okullar vb.) 20 (%40), yüksek lisans 12 (%24) olarak tespit edilmiştir. Branş dağılımları ise: büro yönetimi, coğrafya, din kültürü ve ahlak bilgisi, elektrik elektronik, fizik, gazetecilik, grafik tasarım, görsel sanatlar, kimya, kuyumculuk teknolojisi, matematik, mobilya ve iç mekân tasarımı, muhasebe finansman ile rehberlik ve psikolojik danışmanlık branşlarında birer (%2); adalet, beden eğitimi, bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi, elektrik, el sanatları, halkla ilişkiler ve organizasyon hizmetleri, harita tapu kadastro tekniği, İngilizce, makine teknolojisi, sağlık meslek dersleri, tarih ile tesisat teknolojileri ve iklimlendirme

branşlarından ikişer (%4); gıda teknolojisi, moda tasarım teknolojisi, Türk dili ve edebiyatı ile yiyecek içecek hizmetleri branşlarından da üçer (%6) katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların kıdemlerine göre dağılımı 1 ile 5 yıl arasında 16 (%32) 6 ile 10 yıl arasında 7 (%14) 11 ile 15 yıl arasında 6 (%12) 16 ile 20 yıl arasında 4 (%8) 21 yıl ve üzerinde olanlar ise 17 (%34) olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak için araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda sorular araştırmacı tarafından görüşmenin öncesinde hazırlanır. Bununla birlikte görüşme sırasında kısmi bir esneklik sağlanabilir. Bu esneklik sayesinde araştırmaya katılan görüşenin de araştırmaya katkı sunması kolaylaşır (Ekiz, 2003). Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme ile sabit seçeneklerin cevaplanması sağlanırken derinlemesine bilgi edinilmesini de sağlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019). Yıldırım ve Şimşek'e (2006), göre nitelikli bir görüşme formunun üretilmesi için izlenmesi gereken bazı adımlar bulunmaktadır. Bunlar: görüşme formunun hazırlanması, test edilmesi, görüşmelerin ayarlanması, hazırlıkların yapılması ve görüşmelerin gerçekleştirilmesidir. Bu doğrultuda araştırmacılar öncelikle 13 soruluk bir görüşme formu hazırlamıştır. Görüşme formunun kapsamının ve amaca uygunluğunun değerlendirilmesi için bir meslek lisesi müdürü, bir meslek lisesi müdür yardımcısı ve farklı branşlardan üç meslek lisesi öğretmeninin görüşlerinden faydalanılmıştır. Bu çerçevede birinci, dokuzuncu, on ikinci ile on üçüncü sorular çıkarılmış yerine dört tane farklı soru eklenmiştir. Akabinde test edilmesi amacıyla meslek lisesinde görev yapan 3 kişilik bir öğretmen grubuna (Coğrafya, Adalet ve Grafik branşlarında) uygulanmıştır. Uygulama sonucunda yeniden bir değerlendirme yapmak için bir eğitim bilimi uzmanı (devlet üniversitesinde görevli doçent doktor) ile görüşülmüştür. Eğitim bilimi uzmanının tavsiyeleri doğrultusunda onuncu, on ikinci ve on üçüncü maddeler çıkartılmış 10 soruluk bir form elde edilmiştir. Devamında bir ölçme değerlendirme uzmanının (devlet üniversitesinde görevli doçent doktor) görüşlerine başvurulmuştur. Nihayetinde eğitim bilimi ve ölçme değerlendirme uzmanının önerileri doğrultusunda ikinci madde de

çıkarılmıştır. Birinci, üçüncü, dördüncü, altıncı ve onuncu maddelerin soru kökleri düzenlenmiştir. Böylece 9 maddelik yarı yapılandırılmış görüşme formunun son hâli hazırlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanması için Kahramanmaraş merkezde bulunan 13 mesleki ve teknik anadolu lisesinden 12 tanesinin idareci veya öğretmenleriyle görüşülmüştür. Bir okul ile de okul idaresinin çalışmaya katılmak istememesi nedeniyle görüşme sağlanamamıştır. Bu okullarda maksimum çeşitliliği sağlayabilmek için bütün branşlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Öncelikle okul idaresi ile iletişime geçilip çalışma hakkında gerekli bilgiler verilmiş ve randevu alınmıştır. Yüz yüze görüşme yapmak isteyenler ile ses kayıt cihazı kullanarak görüşme yapılmıştır. Yüz yüze görüşme yapmak istemeyen veya zaman problemi olan katılımcılar için uzaktan görüntülü kayıt sistemi bir seçenek olarak sunulmuştur. Araştırmaya katılan 50 katılımcıdan 7 tanesi bu seçeneği değerlendirmiş ve onlarla uzaktan görüntülü kayıt sistemi ile görüşme yapılmıştır. Ancak araştırmanın pandemi sürecinde yapılması ve bu süreçte okulların kapalı olması sebebiyle bazı branşlara ulaşılamamıştır. Görüşmelerin kayıt cihazı kullanılarak yapılmasının daha etkili sonuç vereceğini Yıldırım ve Şimşek (2006: 147), şöyle açıklamıştır: Araştırmacının not alma sorununu ortadan kaldırmakla birlikte etkin bir dinleme ve bu sayede gerektiğinde ek soru sorma imkânı tanımaktadır. Bu doğrultuda katılımcılara araştırmanın amacı ve metodu açıklanmış samimi ve refah bir ortamda görüşmenin yapılmasına özen gösterilmiştir. Araştırmaya katılan 50 katılımcının 49 tanesinin ses kaydı alınmış 1 tanesi izin vermediği için not tutularak görüşleri kaydedilmiştir. Tutulan kayıtlardan en kısa süreli kayıt 5 dakika 4 saniye iken en uzun süreli kayıt 26 dakika 45 saniyedir. Bu kayıtların hepsi birebir olarak yazıya geçirilmiştir. Bütün ses kayıtlarının yazılı dökümü toplam 3.296 cümle ve 209 sayfadır.

Nitel bir araştırmada analizin yoğunluğuna göre betimsel analiz veya içerik analizi tercih edilebilir. Çok fazla detaya girme ihtiyacı olmayan durumlarda verilerin aktarımında betimsel analiz tercih edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bununla birlikte bu analiz türünde araştırmacı katılımcıların görüşlerini etkili bir şekilde yansıtabilme için

doğrudan alıntılara sık sık yer verebilir (Özdemir, 2010). Araştırmada bu doğrultuda betimsel analiz uygulanmıştır. Ancak verilerin ayrıntılı işlenmesi ile birlikte verilerin anlaşılmasına yardımcı olan kavram, kod ve temalara ihtiyaç duyulması halinde ise içerik analizi daha doğru bir tercih olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu sebeple yazıya geçirilen bütün ses kayıtlarının dökümü ayrıntılı olarak incelenmiş derinlemesine çözümlenerek kodlar oluşturulmuş ve bu kodlardan hareketle de temalar oluşturulmuştur. Böylece araştırmada içerik analizi de uygulanmıştır.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Bir çalışmanın bilimselliğini belirleyen temel unsurlar geçerlilik ve güvenirliktir. Nicel çalışmalar ile nitel çalışmalar aynı amaca hizmet etseler de özü itibarıyla birbirinden farklı yöntemlerle farklı hedeflere yönelirler. Nitel çalışmalar araştırılan olgunun varlığına ve anlamına odaklanırken nicel araştırmalar ne derece var olduğuna yani sayısal özelliklerine odaklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 255). Bu sebeple geçerlilik ve güvenirlilik kavramları daha çok nicel araştırmalar için kullanılmaktadır. Nitel araştırmalarda ise bu kavramların yerine Guba ve Lincoln tarafından nitel araştırmaların doğasına daha uygun olabileceği düşüncesiyle alternatif yeni kavramların tercih edilmesi önerilmektedir (Başkale, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2006: 264). Bu doğrultuda “iç geçerlilik” yerine inandırıcılık, “dış geçerlilik” yerine aktarılabilirlik, “iç güvenirlilik” yerine tutarlık, “dış güvenirlilik” yerine teyit edilebilirlik kavramlarının kullanılması tercih edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 264). İnanırcılığın sağlanabilmesi için alanyazında birçok teknik bulunmaktadır. Bu teknikler: İyi bilinen araştırma yöntemlerinin kullanılması, uzun süreli irtibat kurma, sürekli gözlem, katılımcıların rastgele örnekleme yoluyla seçilmesi, çeşitleme, katılımcı dürüstlüğüne destekleyen taktiklerin kullanımı, tekrarlı sorgulamalar, olumsuz durum analizi, kısa aralıklı toplantılar, meslektaş değerlendirmesi, araştırmacının yansıtıcı yorumları, araştırmacının özgeçmişi, nitelikleri ve deneyimleri, katılımcı kontrolü (teyidi), kodlayıcılar arası güvenirlilik, fenomenin ayrıntılı bir şekilde betimlenmesi, önceki araştırma bulgularıyla karşılaştırma, derinlik odaklı veri toplama ve uzman değerlendirmesi olarak ifade edilmiştir (Arastaman, Fidan ve Fidan, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2006: 265). Bununla birlikte nitel araştırmaların

doğası gereği yeni tekniklerinde çıkabileceği göz ardı edilmemelidir (Arastaman, Fidan ve Fidan, 2018). Yapılan araştırmanın doğasına göre bu tekniklerden en az bir tanesinin kullanılması araştırmanın inandırıcılığını kuvvetlendirir (Başkale, 2016). Bu çerçevede araştırmanın inandırıcılığını arttırmak için bu taktiklerden araştırmanın doğasına uygun olanlardan birkaçı seçilerek kullanılmıştır. Katılımcı dürüstlüğünü destekleyen taktikler: Görüşme yapılmak isteyen herkese istediği anda görüşmeyi bırakma imkânı verir. Katılımcıların açık sözlü olmaları teşvik edilir. Soruların kesin net bir doğru cevabı olmadığı belirtilir (Arastaman, Fidan ve Fidan, 2018). Bu amaca uygun olarak bütün katılımcılara gerekli açıklamalarda bulunulmuştur. Bununla birlikte daha rahat bir ortam olacağını düşünen katılımcılar ile görüntülü kayıt sistemi ile uzaktan görüşme yapılmıştır. Meslektaş değerlendirmesi: Araştırmacının dürüstlüğünün korunması, hipotezlerinin geliştirilmesi ve araştırma deseninin şekillenmesi için araştırmacının kendisini çalışma ile ilgisi olmayan bir meslektaşının denetimine tabi olmasıdır. Bu kapsamda araştırmanın her aşamasında bir meslek dersi öğretmenin denetimine başvurulmuştur. Uzman incelemesi: Araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip olmakla birlikte nitel araştırma konusunda da uzmanlaşmış bir kişi tarafından araştırma çeşitli yönleriyle incelenir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 268). Araştırmanın bütün aşamaları bir eğitim bilimi uzmanı (akademisyen) tarafından incelenip değerlendirilmiştir. Ayrıca ölçme aracı da bir ölçme değerlendirme uzmanı (akademisyen) tarafından incelenmiş olup direktifleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Katılımcı kontrolü (teyidi): Araştırma sürecinde katılımcılara çalışmada ortaya çıkan bulgularının kendi düşüncelerini doğru yansıtıp yansıtmadığını teyit etmek için tekrar bir görüşme yapılmasıdır (Başkale, 2016). Katılımcı kontrolü için araştırma bulguları ulaşılabilir olan katılımcılara gönderilmiş ve doğruluğu teyit edilmiştir.

Etik Kurallara Uygunluk

Araştırma sürecinde yürütülen bütün aşamalar "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Etik Komisyon'u 13.11.2020 tarih ve E.43779 sayılı rapor doğrultusunda onay vermiştir. Çalışma verilerini toplamadan önce

Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler talep edilmiştir. Talep sonucunda 12.02.2021 tarih ve 20574895 sayılı resmi yazı ile izin verildiği belirtilmiştir. Etik Kurul Kararı Ek-1'de sunulmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular başlığı altında veri toplama aracı ile elde edilen veriler tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Meslek Liselerinin Pandemi Sürecinden Nasıl Etkilendiğine Yönelik Görüşler

Araştırmanın birinci alt problemi “Pandemi sürecinin meslek liselerine yansımaları nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin pandemi sürecinin meslek liselerine yansımalarının neler olduğuna ilişkin görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Pandemi Sürecinin Meslek Liselerine Etkisine Yönelik Görüşler

Tema	Kod	f
Olumlu	Okula ulaşım sorunu yaşanmadı	4
	Maske gibi sağlık araç gereçleri üretildi	3
	Okula gelir kaynağı oluşturuldu	1
	Sosyal sorumluluk çalışmaları yapıldı	1
	Görsel öğelerin kullanımı arttı	1
	Teorik bilgi verme imkânı arttı	1
Olumsuz	Meslek liselerinde uygulama yapılamadı	36
	Erişim sorunu nedeniyle derslere katılım azaldı	14
	İşletmede beceri eğitimi ve stajlarda aksamalar yaşandı	6
	Öğrenciler rehavete kapıldı	2
	Öğrenciler okul zamanı başka işlerde çalıştı	1

Tablo 2’de meslek lisesi öğretmenlerinin pandemi sürecinin meslek liselerine etkilerinin neler olduğuna ilişkin görüşlerine verilmiştir. Tablo incelendiğinde pandemi sürecinin meslek liselerine etkilerine yönelik katılımcı görüşlerinden olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tema oluşturulduğu görülmektedir. Olumlu temasında oluşturulan kodlardan: öğrenciler okula ulaşım sorunu yaşamadılar, okullarda maske vb. sağlık araçları üretildi şeklindeki görüşler öne çıkmaktadır. Katılımcıların pandemi sürecinin meslek liselerini

nasıl etkilediğine yönelik olumlu görüşlerine örnekler: *K1: Maske üretimi sağlık araç gereçleri üretim konusunda bu etkinlikler oldu. K8: ... meslek liselerinin bu üretime katkısız yönünden de maske üretimi yapma ...* Olumsuz görüş temasında oluşturulan kodlardan ise: katılımcıların çoğu meslek liselerinde uygulama yapılamadı, erişim sorunu nedeniyle derslere katılım azaldı, işletmede beceri eğitimi ve stajlarda aksamalar yaşandı şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların pandemi sürecinin meslek liselerini nasıl etkilediğine yönelik olumsuz görüşlerine örnekler: *K3: Laboratuvar veya atölye ortamında verilmesi gereken birçok ders yapılamamış öğrencinin mesleğe dönük kazanması gereken beceriler ve kazanımlar eksik kalmıştır. K33: Derslere katılım çok az tamamıyla hani o alışık olduğumuz rahat öğrenci tipi tamamıyla daha da rahat olmaya başladı.*

Meslek Liselerinin Pandemi Sürecine Katkılarına Yönelik Görüşler

Araştırmanın ikinci alt problemi “Meslek liselerinin pandemi sürecinde sağladığı katkılar nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin, pandemi sürecine meslek liselerinin ne gibi katkıları olduğuna ilişkin görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Meslek Liselerinin Pandemi Sürecine Katkıları Nelerdir

Tema	Kod	f
Üretim	Maske üretimi	45
	Dezenfektan üretimi	35
	Solunum cihazı üretimi	8
	Temizlik malzemesi üretimi	8
	Siperlik üretimi	4
	Tıbbi malzeme üretimi	3
	Kolonya üretimi	2
	Afiş üretimi	1
	Ateş ölçer üretimi	1
	Eldiven üretimi	1
	Önlük üretimi	1
	Teknik cihaz üretimi	1
Ekonomi	Okulların döner sermayesine katkı	5
	Ara eleman	4
	Ülke ekonomisine katkı	4
	Öğrencilerin para kazanması	3

	Maske fiyatının düşmesi	2
Yardım	Diğer ülkelere yardım	1
	Esnafa yardım	1

Tablo 3’te meslek liselerinin pandemi sürecine ne gibi katkıları olduğuna yönelik meslek lisesi öğretmenlerinin görüşlerine verilmiştir. Tablo incelendiğinde meslek liselerinin pandemi sürecine olan katkısı üretim, ekonomi ve yardım olmak üzere üç tema oluşturulduğu görülmektedir. Üretim temasında oluşturulan kodlardan: maske üretimi ve dezenfektan üretimi katılımcıların çoğu tarafından belirtilmiştir. Katılımcıların pandemi sürecinde meslek liselerinin üretime katkısına yönelik görüşlerine örnek: *K6: ... velhasıl maske üretimini kurduk, üretime başladık. Şu an 800 bini aştık yani maske üretiminde toplam yani. 800 bin maske üretimimiz var.* Ekonomi temasında oluşturulan kodlardan ise: okulların döner sermayesine katkı, ara eleman ve ülke ekonomisine katkı şeklindeki görüşler çoğunluktadır. Katılımcıların pandemi sürecinde meslek liselerinin ekonomiye katkısına yönelik görüşlerine örnek: *K4: ... yine solunum cihazları gibi birçok değerli, kıymetli ekipman meslek liseleri sayesinde üretildi ve ihtiyaç görülen yerlere gönderildi. Hani bu açıdan meslek lisesinden pandemi sürecinin yürütülmesi aşamasında gerçekten hem ekonomiye hem de dağıtım sistemine gerçekten katkısı olduğunu düşünüyorum.* Yardım temasında oluşturulan kodlar ise diğer ülkelere yardım ve esnafa yardım şeklinde ifade edilmiştir. Katılımcıların pandemi sürecinde meslek liselerinin yaptıkları yardımlara yönelik görüşlerine örnek: *K37: ... On ikinci sınıflar stajlara gitti. Orada bir eleman olarak başladılar. Orada esnafa yardımcı oldular.*

Uzaktan Eğitim ile Yüz Yüze Eğitim Arasındaki Farklar

Araştırmamanın üçüncü alt problemi “Meslek liselerinde, uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki farklar nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin, pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki farka ilişkin görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Uzaktan Eğitim ile Yüz Yüze Eğitim Arasındaki Farklar

Tema	Kod	f
Dezavantajları	Uygulama yapılamaması	24
	Göz teması kuramamak	17
	Okula devamsızlık	16

	Erişim sorunu (internet, bilgisayar, tablet vs.)	13
	Dönüt alamamak	11
	Sınıf ikliminin oluşmaması	9
	Öğrenci ortamının uygun olamaması	8
	Öğrenci ile temas kuramamak	7
	Denetimsizlik	6
	Tek düze eğitim	6
	Uzun süre bilgisayar başında kalmak	4
	Dikkat dağınıklığı	4
	Maliyetli	4
	Öğrencilerin sosyalleşmemesi	4
	Beden dilini kullanamamak	3
	Derse olan ilgisizlik	3
	Uzaktan eğitimin daha fazla emek istemesi	3
	Ölçme değerlendirme yapılamaması	2
	Psikolojik yorgunluğa sebep olması	2
	Yetersiz içerik	1
Avantajları	Teknolojik araçların kullanımı gelişti	4
	Daha fazla görsel materyal kullanabilmek	2
	Simülasyon kullanılabilme	1

Tablo 4’te pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki farkların neler olduğuna yönelik meslek lisesi öğretmenlerinin görüşlerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki farklar için avantaj ve dezavantaj olmak üzere iki tema oluşturulduğu görülmektedir. Dezavantaj temasında oluşturulan kodlar: uygulama yapılamaması, göz teması kuramamak, devamsızlık, erişim sorunu, dönüt alamamak, sınıf ikliminin oluşmaması, öğrenci ortamının uygun olamaması, öğrenci ile temas kuramamak, denetimsizlik, tek düze eğitim, uzun süre bilgisayar başında kalmak, dikkat dağınıklığı, maliyetli olması ve öğrencilerin sosyalleşmemesi şeklinde frekans değerleri dikkate alınarak sıralanmıştır. Katılımcıların pandemi sürecinde meslek liselerinde uygulanan uzaktan eğitimin dezavantajına yönelik görüşlerine örnekler: *K23: Bir autocad dersi verirken çocuğun evde bilgisayarı yok, interneti yok. Sadece biz anlatıyoruz ve çocuk dinliyor. Anlatıp dinlemeyle olacak şey değil bunlar. Uygulamaya dökülmesi gerekiyor kalıcı olabilmesi için. Çocuğun temrine dokunması lazım, rendeye dokunması lazım, iş parçasına dokunması lazım. Makinayı görmesi lazım ve bunları bizzat uygulayarak yaşayarak yapması gerekiyor. Uzaktan bir şey veremiyorsun. K9: ... öğretmenler olarak sıcak temas onların gözünün içine bakarak*

anlayıp anlamadıklarını sorgulayarak, devam devamsızlıklarını takip ederek, ödevlerini takip ederek eee yüz yüze eğitimi veriyorduk. Fakat bu pandemi süreci bizi öğrencilerimizden ayırdı. İkinci olarak oluşturulan avantaj temasında oluşturulan kodlardan, bilgisayar telefon vb. teknolojik araçların kullanımının gelişmesi, daha fazla görsel materyal kullanabilmek şeklindeki görüşler öne çıkmaktadır. Katılımcıların pandemi sürecinde meslek liselerinde uygulanan uzaktan eğitimin avantajına yönelik görüşlerine örnekler: K1: ... Öğrenciler interneti bilgisayarı dolayısıyla teknolojiyi bu anlamda eğitim anlamında da kullanmaya daha bir yönelmişlerdir. K19: ...bizim sözel bölümü olduğu için burada görsel açıdan daha iyi değerlendirildiğini düşünüyorum.

Uzaktan Eğitim Sürecinde Uygulamalı Dersler

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Meslek liselerinde uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersler nasıl yapıldı?” şeklinde ifade edilmiştir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin, pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersleri nasıl işlediklerine dair görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Uzaktan Eğitim Sürecinde Uygulamalı Dersler

Tema	Kod	f
Olumlu görüş	Sosyal medya veya EBA’dan (Eğitim Bilişim Ağı) video izleterek	17
	Örnek göstererek	11
	Gösterip yaptırmaya çalışarak	9
	Ödev vererek	7
	Sunu hazırlayarak	5
	Video çekip izleterek	4
	Oyunlar oynatarak	2
	Web uygulamalarını kullanarak	2
	Sosyal medya hesabıyla	1
	Animasyonlarla	1
	Soru cevap şeklinde	1
	Etkileşimli kitap ile	1
Olumsuz görüş	Teori kısmını işledik	15
	Uygulamalı dersler işlenemedi	12

Tablo 5’te pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde meslek lisesi öğretmenlerinin uygulamalı dersleri nasıl işlediklerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde uzaktan eğitim süresince uygulamalı derslerin işlenmesine yönelik olumlu

görüş ve olumsuz görüş olmak üzere iki tema oluştuğu görülmektedir. Olumlu görüş temasında oluşturulan kodlar: sosyal medya veya EBA'dan video izleterek, örnek göstererek, gösterip yaptırmaya çalışarak, ödev vererek, sunu hazırlayarak, şeklinde frekans değerlerine göre sıralanmıştır. Katılımcıların pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersleri nasıl işlediklerine yönelik olumlu görüşlerine örnekler: *K5: ... öğrencilerin hepsini bire bir uygulama yapması anında geri bildirim vermek gerekiyordu ama bu mümkün olmuyordu uzaktan eğitimde kendim gösteriyorum daha sonra ders bitiminde öğrencilere diğer derste örnekler istiyordum. K12: ... öncelikle öğrenciler uzaktan bir slayt açıyoruz o slaytları işliyoruz ardından Youtube'dan ya da farklı şeylerden videolar açıp videolardan adım adım gösteriyoruz.* İkinci olarak oluşturulan olumsuz görüş temasındaki kodlar ise teori kısmını işledik, uygulamalı dersler işlenemedi şeklinde ifade edilmiştir. Katılımcıların pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersleri nasıl işlediklerine yönelik olumsuz görüşlerine örnek: *K33: Biz uygulamalı dersleri işleyemedik maalesef. Çünkü ya nasıl deyim bizim iletişim yani yüz yüze olması gerekenler şeyler çoğunlukla. Öğrenciye o şekilde uygulamak zorundayız. Biz genelde teori işliyoruz.*

Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Yolları

Araştırmanın beşinci alt problemi “Uzaktan eğitim sürecinde meslek liselerinde yaşanan sorunlar ve bu sorunlara yönelik üretilen çözümler nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde yaşanan sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Yolları

Tema	Kod	f
Sorunlar	Erişim sorunu (İnternet, bilgisayar, cep telefonu vb.)	31
	Derse katılmama	16
	Ekonomik problemler	12
	Kalabalık aile yapısı	9
	Alt yapı yetersizliği	9
	Öğrencilerin ilgisizliği	8
	Uygulama derslerinin yapılamaması	7
	Katılımın isteğe bağlı olması	7
	EBA'nın alt yapısının yetersiz olması	6

	Öğretmenlerin teknolojik yetersizliği	5
	Ailelerin ilgisizliği	5
	Öğrencilerin farklı bir işte çalışması	3
	Ölçme değerlendirme yapılmaması	3
	Öğrenciyi yeteri kadar tanıyamamak	2
	Öğrencilerin teknolojik yetersizliği	1
	Ders için uygun ortam olmaması	1
	Evde kapalı kalmak	1
Çözüm yolları	Devlet desteği	9
	Derse katılımın zorunlu olması	6
	Özel online ders uygulamaları	3
	Sınav yapılması	3
	Aile desteği	3
	Teşvik edici söylemler	2
	EBA destek noktası	2

Tablo 6’da katılımcıların pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde ne gibi sorular yaşandığını ve bunların nasıl aşıldığına dair görüşlerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde uzaktan eğitim süresince yaşanan sorunlar ve çözüm yolları olmak üzere iki tema oluşturduğu görülmektedir. Sorunlar temasında oluşturulan kodlar: erişim sorunu, derse katılmama, ekonomik problemler, kalabalık aile yapısı, alt yapı yetersizliği, öğrencilerin ilgisizliği, uygulama derslerinin yapılamaması, katılımın isteğe bağlı olması, EBA’nın alt yapısının yetersiz olması şeklinde frekans değerlerine göre sıralanmıştır. Katılımcıların pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşlerine örnekler: *K18: ... Öğrenci derste bir şekilde okulda yoklama alınıyordu. Öğrenci devam ediyordu ama şimdi ilgisiz velilerin olduğu ortamlarda çocuklar çok katılım göstermediler derslere. K26: Özellikle kırsal kesimdeki öğrencilerimizin çoğu derslere katılamadı. Burada özellikle üç kardeş dört kardeş beş kardeş okuyanlar var. Akıllı telefonu olmayanlar tableti olmayan bir sürü öğrencimiz var.* İkinci tema olan çözüm yolları için oluşturulan kodlardan devlet desteği ve derse katılımın zorunlu olması şeklindeki görüşler ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde ortaya çıkan sorunlara nasıl çözüm üretildiğine yönelik görüşlerine örnekler: *K29: ... en büyük sıkıntı çocuğun internetinin olmamasıydı, erişim sorunuydu. Onun bir kısmını işte devlet tablet verdi. Başka da çözüm yolu üretmedi ki. Bir de şey var işte bizim EBA noktası falan açtık, bizim kendi*

okulumuzda EBA noktası falan var işte ama bir tane öğrenci gelmedi. K4: ... bu yıl, bu dönem tekrar uzaktan eğitim kararı alındığında öğrencilere sınav yapılacağı bilgisinin verilmesi onlara bu konuda sorumlu tutulması en azından geçen yıla göre daha fazla öğrencinin derslere katılması ve işi ciddiye almasını sağladı.

Uzaktan Eğitim Araçlarını Kullanabilme Becerilerindeki Değişim

Araştırmamızın altıncı alt problemi “Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin, uzaktan eğitim araçlarını kullanabilme becerilerine etkileri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin uzaktan eğitim araçlarını kullanabilme becerilerine etkilerinin neler olduğuna ilişkin görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Uzaktan Eğitim Araçlarını Kullanabilme Becerilerindeki Değişim

Tema	Kod	f
Çoklu ortam uygulamaları kullanımı	Canlı ders uygulamalarını (zoom, skype teams.) öğrenmek	32
	EBA için içerik üretmek	1
	Video kurgu programı öğrenmek	1
Web tabanlı uygulama kullanımı	EBA kullanımını arttırmak	19
	Etkileşimli içerik oluşturmayı (oyun, animasyon, alıştırma) öğrenmek	2
	Google uygulamalarını kullanmayı öğrenmek	2
	Google uygulamalarının kullanımını arttırmak	1
	Youtube kanalı açmayı öğrenmek	1
Bilişim okuryazarlığı	Bilgisayar kullanımı iyileştirmek	5
İnternet kullanımı	Video araştırmaları yapmak	3
Masaüstü uygulamaları kullanımı	Office programlarını öğrenmek	1

Tablo 7’de katılımcıların pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin uzaktan eğitim araçlarını kullanabilme becerilerine etkilerinin neler olduğuna ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde çoklu ortam uygulamaları, web tabanlı uygulama kullanımı, bilişim okuryazarlığı, internet kullanımı ve masaüstü uygulamaları kullanımı olmak üzere beş tema oluşturulmuştur. Çoklu ortam uygulamaları temasında oluşturulan kodlardan: canlı ders uygulamalarını öğrenmek en çok ifade edilen görüştür. Katılımcıların pandemiye uygulanan uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitim

becerilerindeki değişimlerden çoklu ortam uygulamaları hakkındaki görüşlerine örnek: K35: ... şöyle daha önce tabi ki bu programları bizde bilmiyorduk hani Zoom işte olsun EBA'dan hani canlı ders yapımı falan hani biz onları geliştirdik diyeyim yani kendimize bir şeyler kattık olumlu yönde değişti. İkinci tema web tabanlı uygulama kullanımı için oluşturulan kodlardan: EBA kullanımını arttırmak şeklindeki görüşte en yüksek frekansa sahip görüştür. Katılımcıların pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitim becerilerindeki değişimlerden web tabanlı uygulama kullanımı hakkındaki görüşlerine örnek: K20: ... Bilgisayar çok aktif olarak kullanmaya başladık cep telefonu kullanmaya başladık EBA ve Zoom'u öğrendik yani ne olduklarını en azından EBA'ya daha önceden çok aktif kullanmıyordum. Üçüncü tema olan bilişim okuryazarlığı için oluşturulan kod, bilgisayar kullanımını iyileştirmek şeklinde ifade edilmiştir. Katılımcıların pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitim becerilerindeki değişimlerden bilişim okuryazarlığı hakkındaki görüşlerine örnek: K28: ... Bilgisayar konusunda öyle aman aman bir yeteneğe sahip değilken şu anki pandeminin vermiş olduğu uzaktan eğitimle alakalı uzaktan eğitime daha hâkim olmak zorunda kaldım. Dördüncü tema internet kullanımı için oluşturulan kod, video araştırmaları yapmak şeklinde ifade edilmiştir. Katılımcıların pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitim becerilerindeki değişimlerden internet kullanımı hakkındaki görüşlerine örnek: K16: ... yani en azından o tür görüntülü haberleşme canlı haberleşme nasıl yapılıyor onu onlarla ilgili tecrübe sahibi olduk. Beşinci tema masaüstü uygulamaları kullanımı için oluşturulan kod, ofis programlarını öğrenmek olarak ifade edilmiştir. Katılımcıların pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitim becerilerindeki değişimlerden masaüstü uygulamaları kullanımı hakkındaki görüşlerine örnek: K41: ... işte sunuların daha dikkat çekici nasıl olabileceği ile ilgili araştırmalar, bu işte Mikro Office programlarını daha iyi öğrenme girişiminde bulduk tabi.

Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

Araştırmanın yedinci alt problemi “Uzaktan eğitimin geliştirilebilecek yönleri hakkında öneriler nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin,

uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesine yönelik önerileri hakkında görüşleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

Tema	Kod	f	
Uzaktan eğitime erişim	İnternet desteği	25	
	Bilgisayar, tablet vs. desteği	19	
Ders ve Materyal	Uygulamalı derslere yönelik animasyon, simülasyon hazırlanmalı	3	
	Derslerin video kayıtları öğrencilerle paylaşılmalı	3	
	Uygulamalı dersleri öğretmen okulda online yapmalı	3	
	Yerli canlı ders uygulaması yapılmalı	2	
	Uzaktan eğitime göre ders saatleri planlanmalı	2	
	Uzaktan eğitime göre müfredat planlanmalı	2	
	EBA’da meslek dersi içerikleri verilmeli	2	
	Ölçme değerlendirme getirilmeli	2	
	EBA iyileştirilmeli	2	
	Ödev takibi yapılmalı	1	
	Ders saatleri arasına uzun molalar koyulmalı	1	
	Teorik derslere uzaktan eğitimle devam edilmeli	1	
	Öğretmen	Öğretmenlere eğitim verilmeli	4
		Derse katılımı öğretmenin takip etmeli	2
Öğrenci	Öğrenci uzaktan eğitime ikna edilmeli	6	
	Öğrenciler derse aktif katılmalı	3	
	Öğrencilere eğitim verilmeli	3	

Tablo 8’de katılımcıların uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesine yönelik önerilerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde uzaktan eğitime erişim, ders ve materyal, öğretmen ve öğrenci olmak üzere dört tema oluştuğu görülmektedir. Uzaktan eğitime erişim temasında oluşturulan kodlar, internet desteği ve bilgisayar, tablet vs. desteği olarak katılımcıların çoğu tarafından ifade edilmiştir. Katılımcıların uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesine yönelik uzaktan eğitime erişim hakkındaki görüşlerine örnekler: K19: ... 20 milyona yakın öğrencimiz var bunlara bir şekilde yani ekonomimiz ölçüsünde tablet dağıtımı ve internet sağlanması lazım. K27: ... ulaşma düzeyimiz farklı teknolojiye. Öğrencilerimiz de aynı şekilde öğretmenlerin de aynı şekilde farklı. Önce bunları aşmamız lazım. İkinci tema ders ve materyal için oluşturulan kodlardan, uygulamalı derslere yönelik animasyon, simülasyon hazırlanmalı, derslerin video kayıtları öğrencilerle paylaşılmalı, uygulamalı dersleri öğretmen okulda online yapmalı

şeklindeki görüşleri bir adım daha ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesine yönelik ders ve materyal teması hakkındaki görüşlerine örnekler. K31: ... Mesela bir simülasyon yapılabilir. Bizim aletlerimizin işte EBA üzerinde bir simülasyonu yapılır. K39: ... Canlı ders sisteminde de aynı bu şekilde kaydedilen dersleri daha düzenli bir şekilde otomatik kaydının yapıp daha sonra çocukların ulaşabilmesi konusunda hani düşüncelerim var. Üçüncü tema öğretmen için oluşturulan kodlardan, öğretmenlere eğitim verilmeli görüşü bu tema içerisinde daha çok katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Katılımcıların uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesine yönelik öğretmen teması hakkındaki görüşlerine örnek: K36: ... bilgilerin güncellenmesi gerekiyor öğretmenlerin kendilerini bu anlamda güncellemeleri gerekiyor. Dördüncü tema öğrenci için oluşturulan kodlardan, öğrenci uzaktan eğitime ikna edilmeli görüşü de bu tema içerisinde ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirilmesine yönelik öğrenci teması hakkındaki görüşlerine örnek: K40: ... ben uzaktan eğitimin devam etmesi durumunda yani kesinlikle öğrencileri bağlayıcı bir şeyler olması gerektiğini düşünüyorum. Ki katılım sağlansın. Bir öğrenci ile ders yaptığımız çok oldu.

Uzaktan Eğitimle Verilen Derslerin Öğretim İhtiyacını Karşulamaya Katkısı

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Uzaktan eğitimde verilen derslerin öğretim ihtiyacını karşılamasına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin, uzaktan eğitimde verdikleri derslerin öğrencilerin öğretim ihtiyacını karşılamasına yönelik görüşleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Uzaktan Eğitimle Verilen Derslerin Öğretim İhtiyacını Karşulamaya Katkısı

Tema	Kod	f
Katkısı olmadı	Uygulama yapılamadı	16
	Yeterli katılım sağlanmadı	11
	Öğrenciler ilgisizdi	7
	Öğrencilerin ne yaptığı görülemedi	6
	Tek yönlüydü	5
	Erişim sorunluydu	4
	Boş ekrana, duvara anlatır gibi oldu	2
	Nasıl olsa sınıfta kalmam düşüncesi hakimdi	2
	Ders saatlerinin erken olması	1

	Dersin süresi azdı	1
	Beden dilini kullanılmadı	1
	Pekiştirme yapılamadı	1
Kısmen katkısı oldu	Katılım olduğu kadar	8
	Ölçme değerlendirme yapılamadı	5
	Eğitimle bağları kopmadı	4
	Konunun içeriğine göre değişiyor	3
	Uygulama yapılabildiği kadar başarılı oldu	3
Katkısı oldu	Sözel dersler olduğu için	7
	Öğrenci az olduğu için	5
	Çok fazla içerik paylaşıldı	5
	Teknoloji etkin kullanıldı	4
	Çok tekrar yapıldı	3

Tablo 9'da katılımcıların uzaktan eğitimde verdikleri derslerin öğrencilerin öğretim ihtiyacını karşılamaya katkısına yönelik görüşlerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde katkısı olmadı, kısmen katkısı oldu ve katkısı oldu şeklinde üç tema olduğu görülmektedir. Katkısı olmadı teması için oluşturulan kodlardan: uygulama yapılamadı, yeterli katılım sağlanamadı ve öğrenciler ilgisizdi şeklindeki görüşler frekans değerlerine göre öne çıkmaktadır. Katılımcıların uzaktan eğitimde verdikleri derslerin öğrencilerin öğretim ihtiyacını karşılamaya katkısına yönelik katkısı olmadı teması hakkında görüşlerine örnekler: *K34: ... öğrenci dinliyor gibi gözüküyor ama tabii hani orası meçhul hani dediğim gibi yani öğretim ihtiyacını karşıladığını maalesef düşünmüyorum. Özellikle bizim için uygulamalı olarak düşündüğümüzde şimdi biz okulda gerçekten mesela geçen sene bir konu ile alakalı en az iki tane üç tane uygulama yaptık. Hani farklı farklı çeşitlerini göstermeye çalışıyordum. Şimdi sadece bir tane o yani o konu ile alakalı bir tane ürün yaptırabiliyoruz. K43: ... Öğretim ihtiyacını karşıladığını düşünmüyorum. Çünkü biz yeterli sayıya ulaşamadık uzaktan eğitimde. İkinci olarak oluşturulan kısmen katkısı oldu teması için oluşturulan kodlardan, katılım olduğu kadar, ölçme değerlendirme yapılamadı, eğitimle bağları kopmadı şeklinde yine frekans değerlerine göre sıralanmıştır. Katılımcıların uzaktan eğitimde verdikleri derslerin öğrencilerin öğretim ihtiyacını karşılamaya katkısına yönelik kısmen katkısı oldu teması hakkında görüşlerine örnek: *K30: ... evet ben çoğunluklu olmasa bile karşıladığını düşünüyorum. Dersime giren öğrenci sayısı fazla değil ama aldığım dönüştürme tabii ki yüz yüze gibi olmuyor ama o şeyi verebildiğime inanıyorum. Üçüncü tema katkısı oldu için oluşturulan**

kodlardan, sözel dersler olduğu için, öğrenci az olduğu için, çok fazla içerik paylaşıldı şeklindeki görüşlerde bu tema içerisinde frekans değerine göre ön plana çıkan görüşlerdendir. Katılımcıların uzaktan eğitimde verdikleri derslerin öğrencilerin öğretim ihtiyacını karşılamaya katkısına yönelik katkısı oldu teması hakkında görüşlerine örnek: K21: ... Çünkü normal derslerde daha çok öğrenci olduğu için kimin ne kadar anlayıp anlamadığıyla birebir irtibata geçemiyorduk mesela az öğrenci olduğu için sürekli tekrar etme başa dönme ara ara yoklama yapma daha fazla oluyor. K32: ... Evet, teorik olan derslerde evet. Uygulamalı olan derslerimize kesinlikle karşılayamadık.

Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerle İletişimde Yaşanan Değişiklikler

Araştırmanın dokuzuncu problemi “Uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerle iletişime etkileri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin, pandemide uygulanan uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler ile yaşanan iletişimdeki değişikliklere ilişkin görüşleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerle İletişimde Yaşanan Değişiklikler

Tema	Kod	F
Olumsuz etkilendi	Sosyal medya harici iletişim sağlanamadı	17
	İletişim azaldı	9
	Yalnızca sesli iletişim kuruldu	8
	İletişim soğuktu (mesafeli, donuk)	8
	Özel numaralarımızı paylaşmak zorunda kaldık	8
	Beden dilini kullanamadık	6
	İletişimde samimiyet sağlanamadı (öğrenciler samimi değildi)	4
	Uygun olmayan zamanlarda mesaj veya aramalara maruz kaldık	4
	Dönüt alamadık	2
	Sınırlar ortadan kalktı	2
	Sosyalleşmeleri sağlanamadı	1
	Uygunsuz (taciz, abuk sabuk) aramalara ve mesajlara maruz kaldık	1
	Özel alanlarımıza girildi	1
	İletişimde saygılı davranmıyorlardı	1
	Öğrencinin beden dilini okuyamadık	1
Olumlu etkilendi	Daha fazla iletişim kurduk	6
	Öğrenci velileri ile iletişim arttı	5
	Öğrenciler istedikleri zaman bize ulaşabildi	3

Aile gibi olduk	2	
Az öğrenci katıldığı için iletişim olumlu oldu	2	
İletişim hızlandı	2	
İstekli öğrenciler katıldığı için iletişim olumlu oldu	2	
Dijital iletişimdeki eksikliklerimizi gördük	1	
Daha nezaketli bir iletişim kuruldu	1	
Etkilenmedi	Herhangi bir fark olmadı	2

Tablo 10'da katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde öğrencileri ile iletişimlerinde yaşanan değişikliklere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde iletişim olumsuz etkilendi, olumlu etkilendi ve etkilenmedi şeklinde üç tema olduğu görülmektedir. Olumsuz etkilendi temasında oluşturulan kodlardan: sosyal medya harici iletişim sağlanamadı, iletişim azaldı, yalnızca sesli iletişim kuruldu, iletişim soğuktu, özel numaralarımızı paylaşmak zorunda kaldık şeklinde frekans değerlerine göre sıralanmıştır. Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriyle iletişimlerinde yaşanan değişikliklerden olumsuz etkilendi teması hakkında görüşlerine örnekler: K25: *Öğrencilerle iletişim kurmakta biraz zorlandık. Yüz yüze eğitimde daha böyle göz göze gönül gönüle daha hislerle yüksek bir şekilde eğitim var idi. K45: ... sınıfa gittiğinizde kırk kişiyi aynı anda görebiliyorsunuz. İki dakika da tüm herkesin ne durumu olduğunu aşağı yukarı çözebiliyorsunuz. Ama telefonda yüzünü şekli şemailini o anki ruh hâlini görmediğiniz için de sadece sesinden hiçbir şeyi net anlayamıyorsunuz.* İkinci tema olumlu etkiledi için oluşturulan kodlardan daha fazla iletişim kurduk, öğrenci velileri ile iletişim arttı şeklindeki görüşler bu tema içerisinde frekans değerine göre öne çıkan görüşlerdir. Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriyle iletişimlerinde yaşanan değişikliklerden olumlu etkilendi teması hakkında görüşlerine örnek: K42: *... yani normal şartlarda okulda yüz yüze görüştüğüm çocukla günde iki sefer, üç sefer mesajlaşır duruma geldim. Velî gruplarından da işte çocukların derse katılımları, devam devamsızlık durumları, nasıl aktifler mi pasifler mi bunlarla ilgili olarak bilgilendirme yapıyoruz.* Üçüncü tema etkilenmedi için oluşturulan kod, herhangi bir fark yok şeklinde ifade edilmiştir. Katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriyle iletişimlerinde yaşanan değişikliklerden etkilenmedi teması hakkında görüşlerine örnek: K8: *... öğrencilerle iletişimde yani çok bir fark yok hani her zaman iyi öğrenci yine ilgili dersine*

şey görevlerini bilen sorumluluklarını bilen öğrencilerle çalışmak yine aynı sorumluluğunu bilmeyen şey yapan öğrenci yine ilgilenmiyor.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Covid-19 sürecinde uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları hemen hemen her alanı ve her çevreyi etkilemiştir. Ama eğitimi çok farklı bir pozisyona sürüklemiştir. Eğitim denilince ilk akla gelen okulların kapısı kapanmış ve okullar evimize misafir olmuştur. Elbette eğitimin bütün kademeleri bu beklenmedik ziyaretten etkilenmiştir; ancak özellikle mesleki eğitim için evimiz biraz küçük gelmiştir.

Pandemi sürecinin meslek liselerini nasıl etkilediğine dair katılımcı görüşlerinden öne çıkanlar: Okullara ulaşım sorunu yaşanmadığı, okulların maske vb. sağlık araçları ürettiği, ancak meslek liselerinde uygulama yapılamadığı, erişim sorunları ve öğrencilerin derslere katılmaması şeklindedir. Bu görüşlerde en çok meslek liselerinde uygulama yapılamadığı öne çıkmaktadır. Akbel ve Beşaltı (2021) meslek lisesi öğrencilerinin uygulama yapılamaması, alt yapı ve erişim sorunları sebebiyle uzaktan eğitimden memnun kalmadıklarını tespit etmişlerdir. Saka (2021) çalışmasında benzer şekilde öğrencilerin uzaktan eğitime erişim imkânlarının yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Karaca ve Kelam (2020) çalışmalarında uzaktan eğitimin eğitim kaygıları oluşturduğunu ve alt yapı yetersizliğini belirlemişlerdir.

Meslek liselerinin pandemi sürecine ne gibi katkıları olduğuna yönelik öne çıkan görüşler: Maske, dezenfektan, solunum cihazı, temizlik malzemesi vb. ekipmanların üretimi ve bu üretim sayesinde ekonomiye sundukları katkılar şeklindedir. Kurban (2021) meslek liselerinin salgınla mücadeleye önemli katkılar sağladığını, dolayısıyla kalkınma hedefleri açısından oldukça önemli bir işleve sahip olduğunu belirtmiştir. Özer (2020) çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde maske, yüz koruyucu siperlik, önlük, cerrahi maske makinesi, solunum cihazı, N95 standartında maske makinesi ve sterilizasyon cihazı üretildiğini belirtmiştir.

Meslek liselerinde, uygulanan uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki farklardan öne çıkanlar: Uygulama yapılamaması, göz teması kuramamak, devamsızlık, erişim sorunu gibi dezavantajlar ve teknolojik araçların kullanımının gelişmesi daha fazla görsel materyal kullanabilmek gibi avantajlar ifade edilmiştir. Öğretmenler ve öğrencilerin birçoğunun pandemi sürecinde Word, PowerPoint gibi Office programlarını hatta Zoom, Google Meets gibi çoklu ortam uygulamalarını kullanmış olması bu sonucun bir nedeni olabilir. Aydın (2021) uzaktan eğitim sürecinde en önemli sorunun teknolojik imkânların sınırlılığı olduğunu bununla birlikte katılımında yetersiz olduğunu bu gibi sebeplerle istenilen verimliliğin sağlanamadığını belirtmiştir. Akgül (2021) uzaktan eğitimin öğrenciler için en önemli avantajının ev konforunda olması öğretmenler için ise zaman ve mekândan bağımsız olması şeklinde açıklamıştır. Öğrenciler için en önemli dezavantajının iletişim sorunları nedeniyle daha verimsiz olması iken öğretmenler açısından en önemli dezavantajının ise öğrencilerin odaklanamaması, kontrolün zorlaşması ve teknik materyallerin eksikliği olarak sıralamıştır.

Uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersleri nasıl işlediklerine dair görüşlerde dersin içeriğine göre sosyal medya veya EBA'dan video izleterek, örnek göstererek, gösterip yaptırmaya çalışarak ve ödev vererek şeklinde ifadeler öne çıkmaktadır. Burada ifade edilen görüşler genelde teknik bir eğitimi gerektiren alan öğretmenlerinin görüşleri değildir. Daha çok büro hizmetleri, gazetecilik, adalet, halkla ilişkiler vb. bölüm öğretmenlerinin görüşlerini yansıtmaktadır. Teknik bir eğitimi gerektiren elektrik, makine, mobilya vb. alan öğretmenlerinin görüşleri ise sadece teori kısmını işledik ve uygulamalı dersleri işleyemedik şeklindedir. Çalışmanın uzaktan eğitim sürecinde derslerin işlenmesine yönelik bulguları alan taramasında karşılaşılan çalışmalarla benzer niteliktedir. Tanta (2021) öğretmenlerin derslerde düz anlatım, soru-cevap tekniği, görsel materyaller ve çeşitli uygulamaların (WhatsApp Zoom, YouTube, EBA) kullanıldığını belirtmiştir. Arık ve diğerleri (2021) uzaktan eğitimin biyoloji dersine uygunluğu hakkında farklı görüşlerin bulunduğunu ancak sözel bir ders olması sebebiyle uygun olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Kahraman (2020) ile Dikmen ve Bahçeci'nin (2020)

çalışmalarının sonucuna göre de uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile yapılmasında sorunların olduğu tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde meslek liselerindeki sorunlara yönelik katılımcı görüşlerinden bazıları erişim sorunu, derse katılmama, ekonomik problemler, kalabalık aile yapısı, alt yapı yetersizliği, öğrencilerin ilgisizliği, uygulama derslerinin yapılamaması, katılımın isteğe bağlı olması, EBA'nın alt yapısının yetersiz olması şeklinde sıralanmıştır. Bu sorunların nasıl aşıldığına dair katılımcı görüşleri incelendiğinde ise devlet desteği, derse katılımın zorunlu olması, özel online ders uygulamaları, sınav yapılması, aile desteği, teşvik edici söylemler ve EBA destek noktası olarak ifade edilmiştir. Meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin genelde ekonomik güçlük çeken ailelerin çocukları olması dolayısıyla yeteri kadar internetlerinin olmaması ve bazılarının da kırsal bölgelerde ikamet etmesi bu sorunların temel kaynağı olabilir. Zan ve Zan (2020) evde eğitim alan öğrencilerin birçoğunun ailelerinin kalabalık olması sebebiyle ders için uygun ortamlarının bulunmadığını, öğrencilerin yeterli internetlerinin olmadığını, kırsalda alt yapı sorunları ve derslere yeterli katılımın sağlanamadığını tespit etmişlerdir. Saka (2021) uzaktan eğitimde yeterli denetimin sağlanamamasının öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilediğini ve derslere katılımın az olmasına neden olduğunu belirtmiştir. Ayrıca derslere katılımın zorunlu olmamasını sürecin başarısız olmasını etkileyen faktörlerden birisi olarak göstermiştir. Baran (2021) öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik hazırbulunuşluğunun ve teknik becerilerinin geliştirilmesi için eğitimler verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Akgül (2021) internet bağlantısının en önemli sorun olduğunu çözüm olarak ücretsiz internet ve alt yapının iyileştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Katılımcıların, uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitim araçlarını kullanabilme becerilerinin nasıl değiştiğine dair görüşlerinden canlı ders uygulamalarını (Zoom, Skype Teams.) öğrendik, EBA kullanımını arttı ve bilgisayar kullanımını iyileştirdi görüşleri ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların görüşlerine göre çoklu ortam uygulamaları (Zoom, Skype ve Teams) kullanımının Web tabanlı uygulama olan EBA'nın önüne geçmesi ilgi çekicidir. Bu durumun ortaya çıkmasındaki sebep EBA'nın yeterli alt yapısının

olmamasından kaynaklanabilir. Süreç içerisinde öğretmenlerin genel olarak uzaktan eğitim araçları kullanımlarının zorunlu olarak arttığını buna bağlı olarak ilk defa karşılaştıkları programlara bile kısa sürede adapte oldukları söylenebilir. Altun (2021) uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin genellikle EBA'yı kullanmakla birlikte diğer çoklu ortam uygulamalarını da kullandıklarını belirtmiştir. Çalışmasına katılan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik herhangi bir eğitim almadığını bu yüzden kendilerini yeterli hissetmediklerini ancak kendisini yeterli gören öğretmenlerin de bulunduğunu ifade etmiştir. Gökbulut, Keserci ve Akyüz (2021) akademisyenlerin dijital tasarım yeterliliklerini öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde bulmuşlardır.

Uzaktan eğitimin geliştirilebilecek yönleri hakkında önerilerde: yine internet ve bilgisayar, tablete olan ihtiyaca vurgu yapılmıştır. Bu durumun sebebi öncelikle öğrencinin eşit şartlarda eğitime erişmesi gerektiği görüşü olabilir. Bununla birlikte öne çıkan diğer görüşler uygulamalı derslere yönelik animasyon, simülasyon hazırlanmalı, derslerin video kayıtları öğrencilerle paylaşılmalı, uygulamalı dersleri öğretmen okulda online yapmalı, öğrenciler ikna edilmeli, öğretmenlere ve öğrencilere eğitim verilmesi şeklinde sıralanmıştır. Can (2020) çalışmasında altyapı ve erişim imkanlarının iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Çok'un (2021) çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür.

Uzaktan eğitimde verilen derslerin öğrencilerin öğretim ihtiyacını karşılayıp karşılamadığına ilişkin katılımcı görüşlerinde uygulama yapılamadı, yeterli katılım sağlanmadı, öğrenciler ilgisiz, katılım olduğu kadar ve sözel derslerde ihtiyacı karşıladı şeklindeki görüşler ön plana çıkmaktadır. Yine uygulamalı dersler, devamsızlık veya derse katılım işaret edilmektedir. Bu durum mesleki eğitim için uygulamalı derslerin önemini ve genel olarak eğitim için ise derse devamın önemini göstermektedir. Sözel dersler olduğu için görüşünün öne çıkması sözel derslerin uzaktan eğitim ile verilebileceği şeklinde yorumlanabilir. Balaban ve Tiryaki de (2021) çalışmalarında uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerini tutmayacağını ancak Covid-19 pandemisi gibi zorunlu durumlarda en ideal çözümün de uzaktan eğitim olduğunu ifade etmişlerdir. Metin Gürbey ve Çevik (2021) uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derslere yeterli

katılımı sağlamadığını ifade etmişlerdir. Dikmen ve Bahçeci'nin (2020) sözel derslerin uzaktan eğitim ile verilebileceği ve pandemiden sonra da bu dersler için uygulanabileceği bulguları ile de benzerlik göstermektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde katılımcıların öğrencileri ile arasındaki iletişimin nasıl etkilendiğine ilişkin görüşlerinden sadece sosyal medya ile iletişim sağlandı, iletişim azaldı, yalnızca sesli iletişim, iletişim soğuktu (mesafeli, donuk), özel numaralarımızı paylaştık, beden dilini kullanamadık ve daha fazla iletişim kurduk şeklindeki ifadeler ön plana çıkmaktadır. Ortaya çıkan sonuçlarda iletişim azaldı görüşü ile birlikte daha fazla iletişim kurduk şeklinde bir tezatlık görülmektedir. Bu tezatlığın oluşmasında öğretmenler ve öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar etkili olabilir. Zan ve Zan (2020) çalışmalarında uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin akademisyenlerle iletişime geçerken farklı iletişim araçlarını kullandıklarını ve istediklerinde akademisyenlere ulaştıklarını ancak çoğunlukla üniversitenin iletişim sistemini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Metin, Gürbey ve Çevik (2021) uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin yüz yüze gelemediğini bu yüzden etkileşimin azaldığını dolayısıyla yapılan etkinliklerin değerlendirilmesinde sınırlılıklar ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Ayrıca göz temasının önemine değinmiş bu süreçte göz teması kurulamadığı için iletişimin olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir.

Öneriler

Ulaşılan bu sonuçlar çerçevesinde pandemi sürecinde meslek liselerinin sağlık araçları, hijyen malzemeleri vs. üreterek hem ülkenin ihtiyaçlarının karşılanmasına hem de okullarına maddi gelir sağlanmasına katkıda buldukları belirlenmiştir. Meslek liselerine gerekli alt yapılar sağlanarak ülkenin ihtiyacı olan birçok ürünün buralarda devamlı üretilmesinin önü açılabilir. Uzaktan eğitim sürecinde derslerin genellikle çevrimiçi platformlar (Zoom, Google, Meet, Microsoft, Teams vb.) üzerinden verildiği araştırmanın sonuçlarına yansımıştır. Birçok öğrencinin çeşitli mazeretlerle bu derslere zamanında katılmadığı da araştırmanın diğer sonuçlarından birisidir. Bu sebeple çevrimiçi yapılan derslerin kayıtları ilgili öğrencilere açılabilir. Böylece ders saatinde

çeşitli gerekçelerle katılmayan öğrenciler daha sonra bu kayıtlardan faydalanabilir. Zoom, Google Meet, Microsoft Teams gibi uygulamalara benzer nitelikte bir yerli çoklu ortam uygulamasının geliştirilmesi güvenlik endişelerinin giderilmesine yardımcı olabilir. Meslek liselerinde verilen mesleki eğitim ile ilgili dersler için EBA’da yeterli içerik bulunmadığı katılımcıların görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bu sebeple meslek öğretmenleri alanları hakkında video çekip başta EBA olmak üzere çeşitli dijital ortamlarda paylaşabilirler. Uzaktan eğitim sürecinde ölçme değerlendirme yapılmaması öğrencilerin motivasyonlarını ve derslere devamı olumsuz etkilediği görülmüştür. Bu sebeple yüz yüze sınav ile ölçme değerlendirme yapılamayacak durumlarda proje ve ödev şeklinde değerlendirmeler yapılabilir. Google Form gibi araçlarla süre sınırlaması koyarak ölçme değerlendirme için kısa sınavlar yapılabilir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerle iletişimi sağlamak için öğretmenlerin kişisel telefon numaralarını öğrencilerle paylaşılmasının olumlu ve olumsuz sonuçları olduğu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan olumsuz durumları engellemek ve daha etkili bir iletişim ortamı kurmak amacıyla bir mobil uygulama geliştirilebilir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin dijital yeterliliklerinde birtakım eksiklikler olduğu görüşü çalışmanın sonuçlarından birisidir. Öğretmen ve öğrencilere dijital yeterliliklerinin geliştirilmesi için eğitimler düzenlenmesi bu eksikliklerin giderilmesine yardımcı olabilir. Ekonomik problemlerin öğrencilerin uzaktan eğitime erişimindeki engellerden birisi olduğu ve çözüm için devletin destek sunması gerektiği çalışmanın sonuçları içerisinde yer almaktadır. Bu durumda olan öğrenciler için doğrudan yapılan tablet vs. yardımlarına ek olarak öğrencilere otobüs biletindeki indirimler gibi internet veya tablet alımlarında da indirim yapılabilir (Öğrenci belgesi olan belli yaşın altındakilere satılan ürünlerden vergi indirimi söz konusu olabilir). Meslek liseleri için uzaktan eğitim sürecinde yaşanan en önemli sorunlardan birisinin uygulamalı dersleri işlemekteki sorunlar olduğu çalışmanın sonuçları arasındadır. Bu sorunları gidermek için çeşitli animasyon veya simülasyonlar hazırlanabilir.

KAYNAKLAR

- Ağır, F. (2007). *Özel okullarda ve devlet okullarında çalışan ilköğretim öğretmenlerinin uzaktan eğitime karşı tutumlarının belirlenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Akbel, Ö., ve Beşaltı, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerinin uzaktan eğitim memnuniyet algıları üzerine bir araştırma. *Studies in Educational Research and Development*, 5(2), 126-147.
- Akgül, G. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- Alkan, C., Doğan, H., ve Sezgin, İ., (2001). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları* (4 b.), Nobel, Ankara.
- Al, U., ve Madran, R. O. (2004). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemleri: Sahip olması gereken özellikler ve standartlar, *Bilgi Dünyası*, 5(2), 259-271.
- Altun, V. K. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies - Education*, 16(5), 2127-2145.
- Al-Zou'bi, R., Shamma, F., & Citation, S. (2021). Assessing instructors' usage of emojis in distance education during the COVID-19 pandemic. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 16(1), 201-220.
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö., ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arık, S., Karakaya, F., Çimen, O. ve Yılmaz, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim hakkında ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 631-659.
- Aydın, F. (2021). *Covid-19 pandemi sürecinde müzik derslerinin işlenişine yönelik müzik öğretmenlerinin görüşleri: odak grup görüşmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Aydın, S., ve Özdemir, Ü. (2019). Geçmişten günümüze fotoğraflarla mesleki ve teknik eğitim. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No:5.
- Bahçekapılı, E., 2015. *Uzaktan eğitim öğrencilerinin akademik başarılarının bireysel özellikler ile yordanması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Balaban, F., ve Tiryaki, S. H. (2021). Corona virüs (Covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırması Dergisi*, 10(1), 52-84.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baran, A. (2021). *Sınıf öğretmenlerinin covid-19 pandemisi ile gelişen uzaktan öğretim süreci ile ilgili hazırbulunuşlukları, tecrübeleri ve görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Bolat, Y. (2017). Türkiye’de meslekî ve teknik eğitimin mevcut durumu ve farklı ülkelerle karşılaştırılması (2 b.). Ankara: Pegem.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. 2019. *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (27 b.), Pegem Akademi, Ankara.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi AUAd*, 6(2), 11-53.
- Çok, C. (2021). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin öz-yeterlik algısı ve pandemi sürecinde uzaktan eğitimde karşılaştıkları engeller. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Delcker, J., & Ifenthaler, D. (2021). Teachers’ perspective on school development at German vocational schools during the Covid-19 pandemic. *Technology, Pedagogy and Education*, 30(1), 125-139.
- Dikmen, S., ve Bahçeci, F. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri: Fırat Üniversitesi örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(2), 78-98.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı.
- Elitaş, T. (2017). *Uzaktan eğitim lisans sürecinde yeni iletişim teknolojileri: atatürk üniversitesi uzaktan eğitim merkezi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erman, E. (2021). *Uzaktan eğitim kapsamında hazırlanan tarih dersi elektronik ders içeriklerinin tarih öğretmenleri ve ortaöğretim öğrencileri açısından değerlendirilmesi: EBA örneği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Gökbulut, B., Keserci, G., ve Akyüz, A. (2021). Eğitim fakültesinde görev yapan akademisyen ve öğretmenlerin dijital materyal tasarım yeterlikleri. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(1), 11-24.
- Güngör, H., Çangal, Ö., ve Demir, T. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimine ilişkin öğrenci ve öğretici görüşleri. *Gazi Üniversitesi*, 40(3), 1163-1191.
- Gür, A. (2011). *Rekabet gücünün artırılmasında nitelikli işgücü ihtiyacı ve mesleki eğitim*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürer, M. D., Tekinarslan, E., ve Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(1), 47-78.
- Kahraman, M. E. (2020). Covid-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: temel tasarım dersi örneği. *İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Karaca, Ş., ve Kelam, D. (2020). Covid-19 gölgesinde uzaktan eğitim hizmet kalitesinin incelenmesi. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*(5), 7-18.
- Karadayı, M. (2021). *Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algılarında covid-19 kaygısının, korkusunun ve demografik değişkenlerin rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karatepe, F., Küçükgençay, N., ve Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(53), 1262-1274.
- Kavak, S. Ü. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri öğrenme çıktılarının uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim bakımından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kars.
- Kılınç, M. (2015). *Uzaktan eğitim uygulamalarının etkililiği üzerine bir araştırma (İnönü Üniversitesi uzaktan eğitim merkezi ilahiyat lisans tamamlama programı örneği)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Koca, M. F. (2021). *Pandemi sürecinde ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime karşı tutumları: osmaniye ili örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmaniye.

- Krstić, S. V., & Radulović, L. R. (2021). Evaluating distance education in serbia during the covid-19 pandemic. *Problems of Education in the 21st Century*, 79(3), 467-485.
- Kurban, S. (2021). Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Sürecinde Mesleki Eğitim: Eğitime Yatırımda Mevcut Politikalar ve Finansman. *MSGSU Sosyal Bilimler*, 1(23), 570-587.
- MEB. (2014). Türkiye mesleki ve teknik eğitim strateji belgesi ve eylem planı 2014-2018. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Metin, M., Gürbey, S. ve Çevik, A. (2021). Covid-19 Pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 66-89.
- Mirkholikovna, D. K. (2020). Advantages and disadvantages of distance learning. *Наука и образование сегодня*, 7(54), 70-72.
- Odabaş, H. (2003). İnternet tabanlı uzaktan eğitim ve bilgi ve belge yönetimi bölümleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(1), 22-36.
- Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. (2018, 12 18). 10 17, 2021 tarihinde okul tanıtım bilgileri: http://ogm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=657 adresinden alındı.
- Özdemir, M. (2010). "Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özer, M. (2020). Mesleki eğitimde paradigma değişimi türkiye'nin mesleki eğitim ile imtihanı. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- Pellegrini, M., & Maltinti, C. (2020). 'School Never Stops': Measures and Experience in Italian Schools during the COVID-19 Lockdown. *Best Evid Chin Edu*, 5(2), 649-663.
- Saka, A. (2021). *Okul müdürlerinin kriz yönetimi: covid 19 sürecindeki tutumları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize.
- Selman, B. (2021). *Covid-19 pandemisinde okul öncesi çocuklara tele-terapi hizmeti sunan dil ve konuşma terapistlerinin bu sunum yöntemine ilişkin deneyimleri ve görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Syauqi, K., Munadi, S., & Triyono, M. B. (2020). Students' perceptions toward vocational education on online learning during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 9(4), 881-886.

- Tanta, A. (2021). *Pandemiden kaynaklı uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler derslerine yönelik öğretmen görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tapısız, Ö. L., ve Altınbaş, Ş. K. (2020). Mikroorganizmalar mavi gezegende bizden çok önce vardı: Pandemiler tarihi. *Türk Kadın Sağlığı ve Neonatoloji Dergisi*, 2(2), 53-69.
- Tatlı, C. (2021). *Uzaktan eğitimde farklı etkileşim türlerinin eğitsel denkliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Tonbuloğlu, B. (2017). *Uzaktan eğitim programlarının paydaş görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu), 2020. "Haber", erişim adresi: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/16-mart-itibariyla-okullar-bir-hafta-tatil-edilecek-466679.html> (21.10.2020).
- UNESCO. (2021, 09 19). *UNESCO Education: From disruption to recovery*. 09 19, 2021 tarihinde <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> adresinden alındı.
- World Health Organization . (2021, 09 02). *World Health Organization* . 09 18, 2021 tarihinde <https://www.who.int/> adresinden alındı.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.
- Yumbul, E. (2021). *Liselerde görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Zan, N. ve Zan, B. U. (2020). Koronavirüs ile acil durumda eğitim: Türkiye'nin farklı bölgelerinden uzaktan eğitim sistemine dahil olan edebiyat fakültesi öğrencilerine genel bakış. *Turkish Studies*, 15(4), 1367-1394.

ORCID

Hüseyin Çelik <https://orcid.org/0000-0003-1958-6331>

Gülay Bedir <https://orcid.org/0000-0003-3488-6340>

SUMMARY

Introduction

This study aims to determine how the distance education applied during the Covid-19 pandemic season reflected to the vocational education with the opinion of teachers working in vocational high schools. Within the framework of this general purpose, it was found to attempt to find answers for the following questions.

- 1. How did the pandemic process affect vocational high schools?*
- 2. What are the contributions of vocational high schools during the pandemic process?*
- 3. What are the differences between distance education and face-to-face education in vocational high schools?*
- 4. How were the applied courses conducted on the distance education process in vocational high schools?*
- 5. What are the issues experienced in vocational high schools in the distance education process? How were these issues overcome?*
- 6. How did your skills in using distance education tools change during this process?*
- 7. What are your suggestions about the aspects of distance education that can be improved?*
- 8. Did the courses given in distance education meet the teaching needs of the students? Why?*
- 9. How was communication with students affected in the distance education process?*

Methods

Qualitative research method was used in the study. Qualitative research provides rich and descriptive data that can help understand people's situations and life by the open-ended questions (Arastaman, Fidan, & Fidan, 2018). Qualitative research refers to working in a natural environment, collecting first-hand data, descriptive richness, orientation to the process, using the inductive method in data analysis, as well as the fact that the participant's view and the design of the research can develop and change according to the conditions (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2019: 253). The pattern of the study is phenomenology. Phenomenological studies aim to explain the phenomena that are known but not have been in-depth knowledge (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2019: 22; Yıldırım & Şimşek, 2006: 72). In other words, phenomenological research enables to discover the experiences of those concerned about a phenomenon and to extract the common meaning of these experiences (Selman, 2021). Phenomena can be expressed as events, experiences, perceptions, orientations, concepts and situations that we experience in our daily life (Yıldırım & Şimşek, 2006: 72). Even though people experience similar phenomena at the same time, they can react very differently. The most appropriate studies that can be carried out about such situations may be phenomenological studies. Because phenomenology aims to make a holistic description that defines the essence of these experiences by discovering the common denominator of the individual experiences of a group of

people about a phenomenon (Selman, 2021). Therefore, in this study, the case was determined as the reflection of the Covid-19 pandemic on distance education applied in vocational high schools. The ideal data source for phenomenological research is individuals or groups who experience the phenomenon that the research focuses on and can explain it (Yıldırım & Şimşek, 2006: 74). Since the most important data source for phenomenological studies is the interviewees (Baltacı, 2018), the interview method was used in the research. In the selection of the study group of the research, the purposeful sampling (probability) method, which is generally preferred in qualitative research, was chosen (Baltacı, 2018; Karataş, 2015). The important matter in the selection of the individuals to be interviewed in qualitative research is not that they represent the universe, but that they have direct knowledge of the subject and provide in-depth information (Karataş, 2015). Thus, it contributes to the discovery and explanation of the facts and events (Yıldırım & Şimşek, 2006: 107). There are many purposeful sampling methods that can be used according to the state of the research. In this study, maximum diversity sampling was chosen in order to create a small sample and ensure maximum diversity in the individuals participating in this sample (Yıldırım & Şimşek, 2006: 108).

Results

Vocational high school teachers participating in the research stated that practical courses in the technical education could not be held during the distance education process, but they relatively taught courses in the areas that do not require technical education. They stated that the use of visual elements for vocational and cultural courses outside of technical education have increased, they have started to produce content in the digital environment, and they use EBA and other multimedia applications. They also stated that the students did not enough participation to the lessons, majority of them had access problems (inability to reach the internet, basic materials required for distance education, computer, tablet phone, etc.), but those who did not have access problems stated that their motivation was low for various reasons. In addition, they stated that they produced many healthcare equipment, especially masks, thus making a positive contribution to the process.

Discussion

In the distance education process, the lacking of practical courses for vocational education and access matters are the main problems. According to the results of the studies of Kahraman (2020) and Dikmen & Bahçeci (2020), it has been determined that there are various problems in conducting applied courses with distance education. Saka (2021), in his study, similarly concluded that students' access to distance education is not at a sufficient level. However, distance education has some disadvantage such as not being able to make eye contact, absenteeism and learning anxiety while it has some advantages such as the development of the use of the technological tools and the ability to use more visual materials. These results are consistent with the results of Aydın (2021) and Akgül (2021). In addition, by producing many healthcare equipments such as masks, disinfectants and visors, the students in distant education system showed what they can achieve when given the opportunity to them. Özer (2020) also mentioned similar results in the previous studies.

Ek:1. Etik Kurul Kararı

KARAR 10 :

Doç. Dr. Gülay BEDİR'in 11.11.2020 Tarihli dilekçesi ve ekleri Prof. Dr. Ahmet NALÇACI (raportör) 13.11.2020 tarih ve E. 43779 sayılı raporu görüşüldü.

Üniversitemiz öğrencisi Hüseyin ÇELİK'in "Pandemi Süreci ve Uygulanan Uzaktan Eğitimin Meslek Liselerine Yansımalarının İncelenmesi" konulu tezin de kullanmak için uygulanacak açık uçlu görüşme formu (ankette yer alan soru, önerme ve/veya ölçeklerin alıntılanmasına yönelik akademik alıntılanma kurallarına uyma zorunluluğu araştırmayı yapan akademisyen ve varsa danışmanlığını yaptığı öğrenciye ait olmak koşuluyla) uygulama talebinin uygun olduğuna oylama sonucunda oy birliği ile;

Karar verildi